

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

Ἀσιάτιδος γῆς σχῆμα, Θηβαία πόλις,
ὄθεν ποθ' ἔδνων σὺν πολυχρύσῳ χλιδῇ
Πριάμου τύραννον ἐστίαν ἀφικόμην
δάμαρ δοθεῖσα παιδοποιὸς Ἑκτορι,
ζηλωτὸς ἔν γε τῷ πρὶν Ἀνδρομάχη χρόνῳ, 5
νῦν δ', εἴ τις ἄλλη, δυστυχεστάτη γυνή
[ἔμοῦ πέφυκεν ἢ γενήσεταιί ποτε].
ἥτις πόσιν μὲν Ἑκτορ' ἐξ Ἀχιλλέως
θανόντ' ἐσεῖδον, παῖδά δ' ὄν τίκτω πόσει
ρίφθέντα πύργων Ἀστυάνακτ' ἀπ' ὀρθίων, 10
ἐπεὶ τὸ Τροίας εἶλον Ἑλληνας πέδον·
αὐτὴ δὲ δούλη τῶν ἐλευθερωτάτων
οἴκων νομισθεῖσ' Ἑλλάδ' εἰσαφικόμην

1 πόλις VP : πόλι L || 7 ἔμοῦ...ποτε del. Valckenaer

1. Ἀσιάτιδος γῆς σχῆμα: 'sierraad van het Aziatische land'; misschien is σχῆμα louter periphrastisch en verschilt γῆς σχῆμα even weinig van γῆ alleen als Τροίας... πέδον in vs. 11 van Τροίαν, of manspersoon van man; in dat geval is Ἀσιάτιδος γῆς σχῆμα geen appositie bij πόλις, maar een zelfstandige vocativus die asyndetisch wordt verbonden met Θηβαία πόλις. Θηβαία πόλις: naast het Boeotische en het Egyptische is er nog een derde stad Thebe, in Mysië; hier was de vader van Andromache koning. πόλις: de keuze voor πόλις of πόλι is er niet een tussen nominativus en vocativus, maar tussen twee vormen voor de vocativus die beide voorkomen, maar waarbij πόλις voor Euripides als voorkeursvorm geldt. 2. ἔδνων σὺν πολυχρύσῳ χλιδῇ: lett. 'met de uit veel goud bestaande luxe van bruidschat'. 3. τύραννον ἐστίαν: 'vorstelijke haardstede'. 4. δάμαρ: soms in epos en lyriek, zeer frequent in de tragedie, zeer zelden in proza. παιδοποιὸς: = ὡς παῖδας τέκοιμι. 6. εἴ τις ἄλλη δυστυχεστάτη: = πασῶν δυστυχεστάτη. 9. θανόντ': θνήσκω vaak gebruikt als passivum van κτείνω. — τίκτω: heeft zeer vaak een perfectumachtige waarde. 10. πύργων... ἀπ' ὀρθίων: 'van de hoge stadsmuren'; πύργοι omvat de stadsmuur met alles wat daarbij hoort als torens, kantelen en poortgebouwen. 11. Τροίας... πέδον: 'de bodem van Troje', periphrasis voor 'Troje'. 13. νομισθεῖσ': cum

τῷ νησιώτῃ Νεοπτολέμῳ δορὸς γέρας
 δοθεῖσα λείας Τρωϊκῆς ἐξαιρέτων. 15
 Φθίας δὲ τῆσδε καὶ πόλεως Φαρσαλίας
 σύγχροτα ναίω πεδί', ἴν' ἡ θαλασσία
 Πηλεῖ ξυνώκει χωρὶς ἀνθρώπων Θέτις
 φεύγουσ' ὄμιλον· Θεσσαλὸς δὲ νιν λεῶς
 Θετίδειον αὐδᾶ θεᾶς χάριν νυμφευμάτων. 20
 ἐνθ' οἶκον ἔσχε τόνδε παῖς Ἀχιλλέως,
 Πηλέα δ' ἀνάσσειν γῆς ἐᾶ Φαρσαλίας,
 ζῶντος γέροντος σκῆπτρον οὐ θέλων λαβεῖν.
 κἀγὼ δόμοις τοῖσδ' ἄρσεν' ἐντίκτω κόρον,
 πλαθεῖσ' Ἀχιλλέως παιδί, δεσπότη δ' ἐμῶ. 25
 καὶ πρὶν μὲν ἐν κακοῖσι κειμένην ὅμως
 ἐλπίς μ' αἰεὶ προῆγε σωθέντος τέκνου
 ἀλκήν τιν' εὐρεῖν κάπικούρησιν κακῶν·

25 δ' Elmsley : τ' codd. : γ' Brunck || 27 προῆγε Reiske : προσῆγε codd. || 28

genitivo 'gerekend tot', 'behorende tot'; de juiste betekenis in deze zin zou duidelijker zijn als na αὐτῇ δὲ δούλῃ en na νομισθεῖσ' een komma zou staan.

14. νησιώτῃ Νεοπτολέμῳ: klinkt enigszins laatdunkend en is vermoedelijk ook zo bedoeld. — δορὸς γέρας: lett. 'geschenk van de lans', vert. 'oorlogsbuit'. 17. σύγχροτα... πεδία: 'een stuk land grenzend aan' cum genitivo. 18. χωρὶς ἀνθρώπων: 'van mensen afgezonderd'. 19. ὄμιλον: sc. ἀνθρώπων, dat strikt genomen alleen bij χωρὶς hoort, maar nog naklinkt uit het voorafgaande vers. 20. αὐδᾶ: = καλεῖ. — νυμφευμάτων: 'bruiloft'. 22. Πηλέα δ' ἀνάσσειν γῆς ἐᾶ: Peleus had zijn kleinzoon de troon aangeboden, maar deze had die geweigerd te aanvaarden zolang zijn grootvader nog leefde. 24. ἐντίκτω: het praesens van τίκτω heeft zeer vaak een perfectumachtige waarde (evenals o.a. ἤκω, πυνθάνομαι, ἀκούω). 25. πλαθεῖσ' Ἀχιλλέως παιδί: neutrale omschrijving voor iets wat zij als concubine van de zoon van de moordenaar van haar echtgenoot nauwelijks prettig kan hebben gevonden, maar opzij geschoven te worden voor een ander was nog erger, zoals vs. 30 blijkt. — δεσπότη δ' ἐμῶ: er is geen doorslaggevend bezwaar tegen het overgeleverde δεσπότη τ' ἐμῶ, twee apposities voor één persoon verbonden door τε is goed Grieks, ook al is δέ gebruikelijker. 27. προῆγε: voor προσάγειν τινα + inf. 'iemand er toe brengen om iets te doen' bestaat geen parallel. Dat betekent niet altijd dat wat er staat er niet zou moeten staan. De conjectuur van Reiske is niet onontkoombaar.

ἐπεὶ δὲ τὴν Λάκαιναν Ἑρμιόνην γαμεῖ
 τοῦμὸν παρώσας δεσπότης δοῦλον λέχος, 30
 κακοῖς πρὸς αὐτῆς σχετλίοις ἐλαύνομαι.
 λέγει γὰρ ὡς νιν φαρμάκοις κεκρυμμένοις
 τίθημ' ἄπαιδα καὶ πόσει μισουμένην,
 αὐτὴ δὲ ναίειν οἶκον ἀντ' αὐτῆς θέλω
 τόνδ', ἐκβαλοῦσα λέκτρα τὰκείνης βίᾳ· 35
 ἄγὼ τὸ πρῶτον οὐχ ἔκοῦσ' ἐδεξάμην,
 νῦν δ' ἐκλέλοιπα· Ζεὺς τὰδ' εἰδείη μέγας,
 ὡς οὐχ ἔκοῦσα τῶδ' ἐκοινώθην λέχει.
 ἀλλ' οὐ σφε πείθω, βούλεται δέ με κτανεῖν,
 πατὴρ τε θυγατρὶ Μενέλεως συνδραῖ τάδε. 40
 καὶ νῦν κατ' οἴκους ἔστ', ἀπὸ Σπάρτης μολῶν
 ἐπ' αὐτὸ τοῦτο· δειματομένη δ' ἐγὼ
 δόμων πάροικον Θέτιδος εἰς ἀνάκτορον
 θάσσω τόδ' ἐλθοῦσ', ἣν με κωλύση θανεῖν.

κακῶν B : δόμων cett.

31. ἐλαύνομαι: 'word ik gekweld'. 32. λέγει: 'zij beweert'. 35. ἐκβαλοῦσα
 λέκτρα: wat Andromache zou willen uitbannen is natuurlijk niet het bed
 maar wie er in ligt, of anders gezegd: bed is hier overdrachtelijk bedoeld.
 36. ἄγὼ: ἃ ἐγώ; het antecedent van ἃ is λέκτρα in overdrachtelijke zin.
 τὸ πρῶτον οὐχ ἔκοῦσ': houdt niet in dat het later wel ἔκοῦσα was; τὸ
 πρῶτον... νῦν δέ 'in de eerste plaats... en bovendien'. 37. νῦν δ' ἐκλέλοιπα:
 uiteraard had Antigone niet de macht zich aan des mans seksuele avances
 te onttrekken, niet alleen omdat zij als krijgsbuit een slavin was, maar
 simpel omdat zij een vrouw was; ἐκλέλοιπα slaat dus niet op het echtelijk
 bed maar op de echtelijke woning, waaruit haar ontsnapping gelet op de
 doodsdreiging niet zonder meer illegitiem was; de scholiast heeft het
 probleem goed gezien, maar zijn oplossing ἐκλέλοιπα = 'ik ben verdreven'
 is onjuist en onnodig. 38. ὡς οὐχ ἔκοῦσα τῶδ' ἐκοινώθην λέχει: een vers
 dat niets toevoegt en om die reden door velen, o.a. Nauck, Wecklein en
 Méridier, als acteursinterpolatie wordt gedelgd. 39. σφε: hier = αὐτήν; σφε
 wordt door de tragici vaak als acc. van het pron. pers. 3de pers. sing.
 πείθω: = πείθειν δύναμαι. 43. ἀνάκτορον: eig. heerserswoning, vandaar
 'heilighdon', 'tempel'; ἀνάκτωρ - heerser (= ἄναξ); van ἀνάσσω.
 44. θάσσω: 'zitten' (= καθέζομαι); vlg. het woordenboek, een typisch
 tragediewoord, doorgaans 'zitten' in rituele zin, dus als smekeling; θάσσω
 ἐλθοῦσα = ἰκνέομαι, dat behalve zijn algemene betekenis 'komen' vaak

Πηλεΐς τε γάρ νιν ἔκγονοί τε Πηλέως 45
 σέβουσιν, ἐρμήνευμα Νηρηΐδος γάμων.
 ὅς δ' ἔστι παῖς μοι μόνος, ὑπεκπέμπω λάθρα
 ἄλλους ἐς οἴκους, μὴ θάνη φοβουμένη.
 ὁ γὰρ φυτεύσας αὐτὸν οὔτ' ἐμοὶ πάρα
 προσωφελῆσαι, παιδί τ' οὐδέν ἐστ', ἀπῶν 50
 Δελφῶν κατ' αἶαν, ἔνθα Λοξία δίκην
 δίδωσι μανίας, ἧ ποτ' ἐς Πυθῶ μολῶν
 ἤτησε Φοῖβον πατρὸς οὗ κτείνει δίκην,
 εἴ πως τὰ πρόσθε σφάλματ' ἐξαιτούμενος
 θεὸν παράσχοιτ' ἐς τὸ λοιπὸν εὐμενῆ. 55

ΘΕΡΑΠΙΑΙΝΑ

δέσποιν', ἐγὼ τοι τοῦνομ' οὐ φεύγω τόδε

52 ἧ Reiske : ἧν codd.

wordt gebruikt voor 'als smekeling komen', 'smeken'. — ἧν... κωλύση: ἧν met coniunctivus of εἰ met optativus worden regelmatig gebruikt als 'in de hoop dat'; "alsof een verbum van smeken voorafgaat" zegt Kamerbeek, maar dat is precies wat hier het geval is. — κωλύση: wat is het subject? ik zou denken Thetis, maar Kovacs vertaalt "it".

45. νιν: sc. Thetis. 46. ἐρμήνευμα Νηρηΐδος γάμων: 'om de herinnering aan de bruiloft van Nereus' dochter (Thetis) levend te houden'. 47. ὅς δ' ἔστι παῖς: = τοῦτον ὅς δ' ἔστι παῖς. — ὑπεκπέμπω: 'heb ik weg laten brengen', 'heb ik ondergebracht'; praesens pro aoristo, of wat BS p. 63 "perfectum-achtig praesens" noemt. 50. οὐδέν ἐστ': niet ongewone inbreuk op de congruentieregel. 52. ἧ: antecedent is μανίας. Wie het overgeleverde ἧν handhaaft en dit met Paley opvat als acc. int. obi. (= ἧν ἔχων) of met Kamerbeek als relativum bij δίκην (vs. 51) verdedigt een Grieks waarvan de correctheid dubieus is en de begrijpelijkheid voor het Atheense publiek onwaarschijnlijk. 53. πατρὸς οὗ κτείνει δίκην: 'genoegdoening voor het doden van zijn vader'; — οὗ: het relativum heeft, met veronachtzaming van zijn functie in de bijzin, de naamval van het antecedent gekregen (attractie). — κτείνει: zoals ὑπεκπέμπω in vs. 47 praesens pro aoristo. 54. σφάλματ' ἐξαιτούμενος: 'voor zijn misstappen zich verontschuldigend'. 55. θεὸν... εὐμενῆ: = τὴν τοῦ θεοῦ εὐμένειαν. — παράσχοιτ': optat. aor. in afh. vraag ofschoon een hoofdtijd (δίδωσι, dat zeker geen praes. hist. is) voorafgaat; παρέχομαι - voor zichzelf verschaffen. 56. τοῦνομ'... 57 καλεῖν: καλεῖν τινα ὄνομα is goed Grieks, καλεῖν τινα ὄνόματι, wat wij zouden verwachten, niet.

καλεῖν σ', ἐπέειπερ καὶ κατ' οἶκον ἠξίου
 τὸν σόν, τὸ Τροίας ἠνίκ' ὠκοῦμεν πέδον,
 εὔνουσ δ' ἐκεῖ σοι ζῶντί τ' ἢ τῷ σῷ πόσει·
 καὶ νῦν φέρουσά σοι νέουσ ἠκω λόγους, 60
 φόβω μέν, εἴ τις δεσποτῶν αἰσθήσεται,
 οἴκτω δὲ τῷ σῷ· δεινὰ γὰρ βουλεύεται
 Μενέλαος ἐς σὲ παῖς ὄ, ἅ σοι φυλακτέα.

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

ὦ φιλτάτη σύνδουλε (σύνδουλος γὰρ εἶ
 τῇ πρόσθ' ἀνάσση τῆδε, νῦν δὲ δυστυχεῖ), 65
 τί θρῶσι; ποίας μηχανὰς πλέκουσιν αὖ,
 κτεῖναι θέλοντες τὴν παναθλίαν ἐμέ;

ΘΕΡΑΠΙΑΝΑ

τὸν παῖδά σου μέλλουσιν, ὦ δύστηνε σύ,
 κτείνειν, ὃν ἔξω δωμάτων ὑπεξέθου·

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

οἴμοι· πέπυσται τὸν ἐμὸν ἔκθετον γόνον; 70
 πόθεν ποτ'; ὦ δύστηνος, ὡς ἀπωλόμην.

59 δ' ἐκεῖ Badham : δὲ καὶ codd. || 70 πέπυσται codd. : πέπυσθον Nauck

57. κατ' οἶκον... τὸν σόν: d.w.z. in Troje, hetgeen ten overvloede in vs. 58 wordt verklaard. 59. εὔνουσ... ἦ: 'ik welgezind was', met δὲ gekoppeld aan de causale bijzin ἐπέειπερ... — σοι ζῶντί τ' ἢ τῷ σῷ πόσει: 'u en uw echtgenoot toen die nog leefde'. 61. φόβω... 62 οἴκτω: vlg. Kamerbeek correlatie van twee ongelijksoortige dativi, φόβω is causaal, οἴκτω is modaal. In 142/144 wederom het duo φόβω... οἴκτω, waarbij echter φόβω modaal en οἴκτω causaal is. — φόβω μέν εἴ τις: = φοβουμένη μέν μή τις. φόβω: = φοβουμένη. — αἰσθήσεται: = πεύσεται. 62. οἴκτω δὲ τῷ σῷ: causale dativus = οἰκτίρουσα σέ. 63. παῖς: sc. Hermione. 70. πέπυσται: = ἠύρηκε; subj. is Menelaus (Stevens), vlg. Kamerbeek (en velen met hem) Hermione "omdat die in de gedachten van Andromache op de voorgrond staat", maar in de gedachten van de toehoorders was de in vs. 70 genoemde Menelaus nog prominent aanwezig. Naucks conjectuur πέπυσθον is een fraaie oplossing van een niet bestaand probleem. 71. πόθεν ποτ': 'hoe is dat mogelijk?'. — ὦ δύστηνος: = ἰώ, δύστηνός ἐγώ Med. 96, exclamatieve nominativus. — ὡς ἀπωλόμην: een causale bijzin, maar niet zo te vertalen.

ΘΕΡΑΠΙΑΙΝΑ

οὐκ οἶδ', ἐκείνων δ' ἠσθόμην ἐγὼ τάδε.
φροῦδος δ' ἐπ' αὐτὸν Μενέλεως δόμων ἄπο.

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

ἀπωλόμην ἄρ'. ὦ τέκνον, κτενοῦσί σε
δισσοὶ λαβόντες γῦπες, ὁ δὲ κεκλημένος 75
πατήρ ἔτ' ἐν Δελφοῖσι τυγχάνει μένων.

ΘΕΡΑΠΙΑΙΝΑ

δοκῶ γὰρ οὐκ ἂν ὧδέ σ' ἂν πράσσειν κακῶς
κείνου παρόντος· νῦν δ' ἔρημος εἶ φίλων.

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

οὐδ' ἀμφὶ Πηλέως ἦλθεν ὡς ἤξοι φάτις;

ΘΕΡΑΠΙΑΙΝΑ

γέρων ἐκεῖνος ὥστε σ' ὠφελεῖν παρών. 80

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

καὶ μὴν ἔπεμψ' ἐπ' αὐτὸν οὐχ ἄπαξ μόνον.

ΘΕΡΑΠΙΑΙΝΑ

μῶν οὖν δοκεῖς σου φροντίσαι τιν' ἀγγέλων;

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

πόθεν; θέλεις οὖν ἄγγελος σύ μοι μολεῖν;

ΘΕΡΑΠΙΑΙΝΑ

τί δῆτα φήσω χρόνιος οὔσ' ἐκ δωμαίων;

72. ἐκείνων: bedoeld is het huispersoneel en mogelijk maakt de dienaar een gebaar in de richting van het huis. 73. φροῦδος δ' ἐπ' αὐτόν: = ἐξῆλθ' ἐπ' αὐτόν 'is hem gaan halen'. — δόμων ἄπο: = ἔξω δωμαίων (vs. 69). 75. δισσοὶ... γῦπες: Menelaus en Hermione. — κεκλημένος πατήρ: hierin klinkt afkeuring door: Neoptolemus is weliswaar onbetwistbaar de vader, maar door van huis te zijn nu gevaar dreigt, maakt hij dat vaderschap niet waar. 77. οὐκ ἂν ὧδέ σ' ἂν πράσσειν κακῶς: 'dat ge u niet in een zo netelige situatie zoudt bevinden'. 79. ὡς ἤξοι: sc. Πηλεύς. 80. γέρων... ὥστε: = γεραίτερος ἢ ὥστε. 82. μῶν οὖν δοκεῖς: 'ge denkt toch niet'. 83. πόθεν: 'hoe kom je erbij?', 'natuurlijk niet!'. 84. χρόνιος οὔσ' ἐκ

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

πολλὰς ἂν εὖροις μηχανάς· γυνή γὰρ εἶ. 85

ΘΕΡΑΠΙΑΙΝΑ

κίνδυνος· Ἐρμιόνη γὰρ οὐ σμικρὰ φύλαξ.

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

ὄρῃς; ἀπαυδῆς ἐν κακοῖς φίλοισι σοῖς.

ΘΕΡΑΠΙΑΙΝΑ

οὐ δῆτα· μηδὲν τοῦτ' ὄνειδίσσης ἐμοί.
ἀλλ' εἶμ', ἐπεὶ τοι κοῦ περίβλεπτος βίος
δούλης γυναικός, ἦν τι καὶ πάθω κακόν. 90

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ

χώρει νυν· ἡμεῖς δ' οἷσπερ ἐγκείμεσθ' αἰεὶ
θρήνοισι καὶ γόοισι καὶ δακρύμασιν
πρὸς αἰθέρ' ἐκτενοῦμεν· ἐμπέφυκε γὰρ
γυναιξὶ τέρψις τῶν παρεστώτων κακῶν
ἀνὰ στόμ' αἰεὶ καὶ διὰ γλώσσης ἔχειν. 95
πάρεστι δ' οὐχ ἐν ἀλλὰ πολλά μοι στένειν,
πόλιν πατρώαν τὸν θανόντα θ' Ἐκτορα
στερρόν τε τὸν ἐμὸν δαίμον' ὧ̄ συνεζύγην

86 σμικρὰ codd. : σμικρὸν Kirchhoff

δωμάτων: 'lang van huis'.

86. κίνδυνος: sc. ἐστίν, 'het is niet zonder risico'. 87. ὄρῃς: 'realiseert je je wat dat betekent?' — ἀπαυδῆς... φίλοισι: 'je weigert hulp aan vrienden'.

89. κοῦ περίβλεπτος βίος: 'mijn leven is niet iets dat men zal sparen'.

90. ἦν τι καὶ πάθω κακόν: 'als mij iets overkomt', d.w.z. als ik betrapt word. 91. οἷσπερ ἐγκείμεσθ': 'waarmee wij (vrouwen) ons bezighouden', 'waarop wij ons toelagen'.

92. θρήνοισι καὶ γόοισι καὶ δακρύμασιν: de dativus hangt af van ἐγκείμεσθ', terwijl deze woorden tevens object zijn van ἐκτενοῦμεν. 93. πρὸς αἰθέρ' ἐκτενοῦμεν: 'rekken tot in de hemel'; bedoeld wordt mogelijk dat vrouwen zo luid jammeren dat zelfs de hemel het moet horen.

95. ἀνὰ στόμα αἰεὶ καὶ διὰ γλώσσης: pleonastisch, want ἀνὰ στόμα betekent hetzelfde als διὰ γλώσσης, maar ten opzichte van het Nederlands zijn de praeposities gewisseld: door de mond en op de tong.

98. στερρόν τε τὸν ἐμὸν δαίμον': 'mijn harde lot'.

δούλειον ἤμαρ ἐσπεσοῦσ' ἀναξίως.
 χρῆ δ' οὔποτ' εἶπεῖν οὐδέν' ὄλβιον βροτῶν, 100
 πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς
 ὅπως περάσας ἡμέραν ἤκει κάτω.
 Ἴλίῳ αἰπεινᾷ Πάρις οὐ γάμον ἀλλὰ τιν' ἄταν
 ἀγάγετ' εὐναίαν ἐς θαλάμους Ἑλέναν.
 ἄς ἔνεκ', ὦ Τροία, δορὶ καὶ πυρὶ δηϊάλωτον 105
 εἶλέ σ' ὁ χιλιόναυς Ἑλλάδος ὄξυς Ἄρης
 καὶ τὸν ἐμὸν μελέας πόσιν Ἑκτορα, τὸν περὶ τείχη
 εἶλκυσε διφρεύων παῖς ἀλίας Θέτιδος·
 αὐτὰ δ' ἐκ θαλάμων ἀγόμαν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης,
 δουλοσύναν στυγεράν ἀμφιβαλοῦσα κάρφα. 110
 πολλὰ δὲ δάκρυά μοι κατέβα χροός, ἀνὶκ' ἔλειπον
 ἄστυ τε καὶ θαλάμους καὶ πόσιν ἐν κονίαις.
 ὦμοι ἐγὼ μελέα, τί μ' ἐχρῆν ἔτι φέγγος ὀραῖσθαι
 Ἑρμιόνας δούλαν; ἄς ὑπο τειρομένα
 πρὸς τόδ' ἄγαλμα θεᾶς ἰκέτις περὶ χειρὲ βαλοῦσα 115

102 ἤκει Herwerden : ἤξει codd. || 106 ὄξυς Schaefer : ὠκὺς codd.

99. δούλειον ἤμαρ ἐσπεσοῦσ': δούλειον ἤμαρ is object van ἐσπεσοῦσα 'terecht gekomen in'. 100. οὔποτ' εἶπεῖν οὐδέν' ὄλβιον βροτῶν: dat men pas na de dood van iemand kan zeggen of hij gelukkig was, is een topos waarvoor de locus classicus Hdt. I 32 is, maar is een wijd verbreide en algemeen aanvaarde gedachte. 103. Van 103-116 zeven elegische dysticha, een unicum in de Attische tragedie, vol Homerische woorden, waaraan ook de onmiddellijk voorafgaande verzen niet arm waren. — γάμον... ἄταν: 'huwelijk... ramspoed'; grammaticaal appositie bij Ἑλέναν, maar logisch bij ἀγάγετο... Ἑλέναν als geheel. 104. εὐναίαν: lett. 'goed voor het bed', hier bij ἄταν 'bruids-', 'huwelijks-'; Kamerbeek en Stevens zwijgen, zodat de argeloze lezer dit adjectief wellicht op Ἑλέναν betreft. 105. δηϊάλωτον: 'krijgsgevangen', 'door de vijand ingenomen'. 106. ὄξυς Ἄρης: de godheid staat hier voor het leger. 107. μελέας: 'ongelukkig', genitivus alsof niet ἐμὸν maar ἐμοῦ voorafging. 108. διφρεύων: = ἐλαύνων. 109. ἀγόμαν: imperfectum passivi. 110. ἀμφιβαλοῦσα: we verwachten hier een medium. 112. ἐν κονίαις: kan bepaling zijn bij alledrie objecten, maar vermoedelijk alleen bij πόσιν. Dat Achilles het lijk van Hector aan Priamus had teruggegeven wordt hier genegeerd. 113. τί: niet bij φέγγος, maar adverbiaal 'waarom'. — φέγγος: 'het daglicht'.

τάκομαι ὡς πετρίνα πίδακόεσσα λιβάς.

ΧΟΡΟΣ

ὦ γύναι, ἃ Θέτιδος δάπεδον καὶ ἀνάκτορα θάσσεις
 δαρὸν οὐδὲ λείπεις,
 Φθιάς ὅμως ἔμολον ποτὶ σὰν Ἀσιήτιδα γένναν,
 εἴ τί σοι δυναίμαν 120
 ἄκος τῶν δυσλύτων πόνων τεμεῖν,
 οἶ σε καὶ Ἑρμιόναν ἔριδι στυγερᾷ συνέκλησαν,
 τλᾶμον, ἀμφὶ λέκτρων
 διδύμων, ἐπίκοινον ἔχουσαν
 ἀμφὶ παῖδ' Ἀχιλλέως. 125
 γνῶθι τύχαν, λόγισαι τὸ παρὸν κακὸν εἰς ὅπερ ἤκεις.
 δεσπόταις ἀμιλλᾷ
 Ἴλιάς οὔσα κόρα Λακεδαίμονος ἐγγενέταισιν;
 λεῖπε δεξίμηλον
 δόμον τᾶς ποντίας θεοῦ. τί σοι 130
 καιρὸς ἀτυζομένα δέμας αἰκέλιον καταλείβειν

125 ἀμφὶ codd : ἄνδρα Diggle

116. *πετρίνα πίδακόεσσα λιβάς*: ‘een langs de rots uit vele bronnen vloeiende stroom’; de woorden zijn episch, het beeld roept Niobe op.
 117. *δάπεδον καὶ ἀνάκτορα*: lett. ‘bodem en woning’, hendiadys ‘vloer van het huis’. 118. *δαρὸν οὐδὲ*: ‘en nog lang niet’, ‘nooit meer’. 119. *Φθιάς ὅμως*: ‘ook al ben ik een vrouw uit Phthia’; *Φθιάς*, gen. *Φθιάδος* vrouwelijke vorm (door LSJ “peculiar” genoemd) van het adiectivum *Φθίος* ‘Phthiisch’. — *σὰν Ἀσιήτιδα γένναν*: lett. ‘uw Aziatisch geslacht’, vert. ‘u, die van Aziatische afkomst bent’. 121. *ἄκος... τεμεῖν*: ‘een geneesmiddel bereiden’, *τεμεῖν* omdat dit veelal begon met het snijden van plantendelen.
 122. *ἔριδι στυγερᾷ συνέκλησαν*: sterker dan *ἔριδι συνεῖσαν*, cf. Il. I 8 *ἔριδι ξυνέηκε*. 124. *ἔχουσαν*: sluit niet aan bij de in vs. 123 maar bij de in vs. 122 gebruikte casus. 125. *ἀμφὶ παῖδ'*: *ἀμφί* met accusativus, nadat (vs. 123) met dezelfde betekenis *ἀμφί* met genitivus is voorafgegaan is opmerkelijk, maar onvoldoende reden om de overlevering te verwerpen.
 126. *γνῶθι*: herhaald in vs. 136. — *λόγισαι*: varierend synoniem op *γνῶθι*. 127. *ἀμιλλᾷ*: niet van *ἄμιλλα* (accent!), maar van *ἀμιλλάομαι* ‘wedijveren’, ‘zich meten met’. 128. *Ἴλιάς*: cf. *Φθιάς* in vs. 119. *ἐγγενέταισιν*: nom. sing. *ἐγγενέτης* (masc.) ‘inboorling’. 129. *δεξίμηλον*: ‘schapen (als offergave) ontvangend’. 131. *ἀτυζομένα*: ‘verschrikt’,